

НАШ ЈЕЗИК
LIII СВ. 2

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

др Рајна ДРАГИЋЕВИЋ, др Јелена ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ,
др Весна ЛОМПАР, др Драгана МРШЕВИЋ РАДОВИЋ,
др Марина НИКОЛИЋ, др Мирослав НИКОЛИЋ,
др Борђе ОТАШЕВИЋ, др Милица РАДОВИЋ ТЕШИЋ,
др Стана РИСТИЋ, др Марина СПАСОЈЕВИЋ,
др Срето ТАНАСИЋ

Уредник
др СРЕТО ТАНАСИЋ

Секретар
др Марина Спасојевић

Рецензенти

др Рајна Драгићевић, др Владимир Живановић, др Владан Јовановић,
др Јелена Јовановић Симић, др Весна Ломпар, др Александар Милановић,
др Мирослав Николић, др Милица Радовић Тешић, др Марина Спасојевић,
др Срето Танасић

Према мишљењу Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије
бр. 413-00-1715/2001-01 ова публикација је од посебног интереса за науку.

НАШ ЈЕЗИК, часопис за српски књижевни језик, покренуло је 1932. г. Лингвистичко друштво у Београду, на челу са Александром Белићем, који је уредио седам књига предратне серије, као и девет књига и први двоброј десете књиге у новој, послератној серији часописа. Од 1960. до 1975. г. (књ. X/3–4–XXI/1–2) уредник часописа био је Михаило Стевановић, а у периоду од 1975. до 1996. г. (књ. XXI/3–XXX) Митар Пешикан. Часопис је од 1996. до 2005. г. (књ. XXXI–XXXVI) уређивао Мирослав Николић.

Наш језик излази у две годишње свеске, које чине једну књигу. Издаје га и прима рукописе Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, ел. пошта: isj@isj.sanu.ac.rs, nasjezikisjsanu@gmail.com.

Штампа: Birograf comp d.o.o., Атанасија Пуље 22, Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

81

НАШ језик / уредник Срето Танасић. – Год. 1, св. 1 (1932/33) – год. 8, св. 1 (1941); Н. с. књ. 1, (1949/50)–. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 1932/33–1941; 1949/50– (Београд : Birograf comp). – 23 cm

Полугодишње

ISSN 0027-8084 = Наш језик

COBISS.SR-ID 615951

НАШ ЈЕЗИК

Књига ЛШ

Св. 2 (2022)

САДРЖАЈ

Поводи

- Надомак првог века: часопис *Наш језик* у деветој деценији од покретања
(МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ) 1–36

Чланци

- Прилог изучавању српског пуризма: квантитативна анализа случаја
(ДАНКО М. ШИПКА) 37–47
- Реконструкција граматичких дијалектизама као лингвотекстолошки
проблем (на грађи Његошевих пјесничких дјела) II
(РАДМИЛО Н. МАРОЈЕВИЋ) 49–66
- Лексичка средства за привлачење пажње у анотацијама информативних
текстова на интернету (ЂОРЂЕ Р. ОТАШЕВИЋ) 67–82

Прилози

- Дистрибуција силазних акцената у говору спикера РТВ Поморавље
(МИЉАНА Б. ЧОПА) 83–100

Библиографија

- Српска неолошка библиографија (ЈОВАНА В. ИВАНИШ, ВЕСНА Н.
ЂОРЂЕВИЋ, МАРИНА М. НИКОЛИЋ) 101–124

Прикази

- Ивана Антонић, *Временски односи у језику Андрићеве нарације*
(СРЕТО З. ТАНАСИЋ) 125–130
- Данко Шипка, *Словенски језици: генеалогичка и идеологија*
(РАЈНА М. ДРАГИЋЕВИЋ) 131–136
- Мирчета Вемић, *Речник кариографских појмова*
(МАРИЈА С. ЂИНЂИЋ) 137–140

Зборник *Лексикологија и лексикографија у светлу актуелних проблема*
(МИЛИЦА Л. РАБРЕНОВИЋ) 141–147

Зборник *Актуелна истражања лексикологије и лексикографије српског
језика* (ЈОВАНА В. ИВАНИШ) 148–153

In memoriam

Милосав Ж. Чаркић (РУЖИЦА С. ЛЕВУШКИНА)..... 155–160

Прилози

УДК 811.163.41'342.8
811.163.41'282.2

Оригинални научни рад
Примљено 12. септембра 2022. г.
Прихваћено 29. децембра 2022. г.

МИЉАНА Б. ЧОПА*
(Институт за српски језик САНУ, Београд)**

ДИСТРИБУЦИЈА СИЛАЗНИХ АКЦЕНАТА У ГОВОРУ СПИКЕРА РТВ ПОМОРАВЉЕ

Истраживање је предузето с циљем да се сагледа дистрибуција силазних акцената у говору спикера РТВ Поморавље из Ћуприје. Корпус представља 20 звучних записа кратких информативних емисија у продукцији ове телевизије. Анализи смо приступили посматрајући примере из прикупљеног корпуса у одређеним фонетским позицијама према којима се сагледавају резултати новоштокавског преношења у случају силазних акцената иза неакцентоване краткоће. Резултати истраживања показују да се дистрибуција силазних акцената у говору локално престижне урбано-регионалне реализације стандардног језика у говору спикера РТВ Поморавље одликује, пре свега, старим метатакситичким преношењем, чији је резултат новоштокавско место на којем се реализује краткосилазни акценат. Дистрибуција силазних акцената на РТВ Поморавље одступа од прописане норме стандардног српског језика у погледу дистрибуције акцената, али је у говору спикера уочена тенденција за уклапањем у нормом прописане обраце. Забележена су и типична одступања од прописане норме у дистрибуцији силазних акцената ван иницијалног слога која су широко распрострањена и позната језичком осећају говорника савременог српског језика. Резултати истраживања указују на то да нема посебне разлике између употребне норме стандардног српског језика и њене локално престижне урбано-регионалне варијанте у медијима с подручја косовско-ресавског дијалекта. Ови резултати могу бити од користи како у истраживањима у области урбане дијалектологије, тако и при описима савременог стања употребне норме стандардног српског језика.

* miljana.copa@isj.sanu.ac.rs.

** Истраживање је спроведено уз подршку Фонда за науку Републике Србије, 7750183, *Јавни дискурс у Републици Србији – PDRS*. / This research was supported by the Science Fund of the Republic of Serbia, #GRANT 7750183, *Public Discourse in the Republic of Serbia – PDRS*.

Кључне речи: стандардни српски језик, косовско-ресавски дијалекат, прозодијска норма, силазни акценти, дистрибуција.

1. Увод

Стандардни језик настаје с идејом да се језичке варијације које произлазе из различитог географског и друштвеног простора дате заједнице редукују (Бугарски 1995: 162), те да служи као опште средство споразумевања, односно као својеврсни наддијалекатски идиом, који по својим особинама неће указивати на регионално порекло говорника, већ треба да буде неутралан, према својим одликама немаркиран,¹ а као такав и једнако доступан сваком говорнику, независно од дијалекатског порекла, што би допринело његовој експанзији и омогућило несметану комуникацију, првенствено тиме што би се избегле потенцијалне друштвене стигматизације.² То имплицира да сваки говорник у својој говорној бази поседује (бар) два варијетета свог матерњег језика – сопствену реализацију стандардног језика³ и своју дијалекатску базу, што би се у теорији могло категорисати под појмом диглосије, која подразумева да се у оквиру говорне заједнице два варијетета истог језика користе под различитим условима, односно, регионални дијалекат користи се у незваничним приликама, док се стандардни језик користи с говорницима из других области и у званичним приликама (Фергусон 1959: 325).

Међутим, ситуација која се тиче стандардног српског језика у пракси је доста комплекснија. Поред тога што прописана норма укључује низ особина које су анахроне, односно у савременој реализацији стандардног језика нису присутне, на шта су истраживачи

¹ Милка Ивић (1997: 150) наводи следеће: „Што се тиче језичке данашњице, она мора бити представљана оним што је најмање специфично, а највише просечно, стандардно.“

² У периоду од неколико протеклих деценија примећено је множење предрасуда према говорним типовима српског језика који су структурално удаљенији од говора узетих за основицу стандарда, што доприноси језичкој инфериорности код говорника с призренско-тимочког и косовско-ресавског говорног подручја у односу на оне с новоштокавске говорне територије (Станковић 2008: 39, према Милорадовић 2014: 144).

³ Ова реализација условљена је различитим факторима: пре свега, структуралним карактеристикама матерњег дијалекта, односно удаљеношћу његових особина од говора узетих за основицу стандардног језика, потом изложеношћу стандардном идиому, али и познавањем нормативних правила, што умногоме зависи од језичких компетенција, као и од личне аспирације појединца ка овладавању стандардним језиком и његове спремности на избор адекватне комуникацијске стратегије у одговарајућој говорној ситуацији (в. Милорадовић 2014: 145).

у бројним истраживањима скретали пажњу,⁴ она укључује и низ особина својствених говорима узетим за основу стандарда које нису блиске говорницима из других области, од њих структурално удаљенијих, што може довести до потешкоћа при усвајању норме, али и до стварања интерних норми престижног идиома на локалном нивоу, које се у одређеној мери разликују од прописане превасходно по томе што се одликују упливима дијалекатских елемената,⁵ али се разликују и од руралних говора из датог подручја, јер се наспрам њих одликују друштвеним престижом (Чопа 2021: 116–117).

Када је у питању језик града, ситуација је још сложенија. У начелу, становник града у комуникацијском смислу мора бити полиглосичан, будући да би у његовој говорној бази требало да коегзистирају *ојшћейрихваћена локална варијантиа сћандардног језика* – његова локална урбано-регионална реализација,⁶ *йрестйжњи градски вернакулар*⁷ и *мајтерњи дијалекајски идиом*⁸ (Радовановић 1997: 73).

Локално престижна урбано-регионална реализација дате варијанте стандардног језика (градски „обојена“ и дијалекатски обележена) у датој средини представља узор вербалног понашања те комуникацијске заједнице, јер се заступа у званичној комуникацији – у школи, масовним медијима, па надаље (Радовановић 1997: 74).⁹

⁴ На проблем неусклађености прозодијске норме стандардног српског језика и њене реализације указује се још од средине прошлог века (в. Стевановић 1964; Пешикан 1976; Ивић 1990; Драгин 2005; Јокановић-Михајлов 2013; Суботић и др. 2012: 104; Средојевић 2013; 2018 и др.).

⁵ Урбане језичке варијетете (градске говоре) чини пре свега њихово дијалекатско залеђе (које се може у већој или мањој мери разликовати у односу на говоре који су узети за основицу стандарда) које чини дијалекатска база околних руралних средина, а потом извесна реорганизација у оквиру свих језичких нивоа, чији су резултат иновације у оквиру дијалекатске норме тј. приближавање у појединим сегментима оне што је говорна норма стандардног српског језика (Милорадовић 2014: 145).

⁶ Ова варијанта резултат је учења правила за употребу језика; за њом ће говорници посегнути у формалним ситуацијама.

⁷ Свакодневни нестандардизовани говорни језик урбаног подручја; неформални, разговорни, спонтани облик говора градских група који се својим особинама разликује од стандардног језика, али и од дијалекатског говора на чијој подлози настаје.

⁸ За овим ће идиомом говорници посезати у неформалним приликама, с блиским људима, у кругу породице.

⁹ Међутим, прелиминарна посматрања у урбаним центрима на подручју призренско-тимочке дијалекатске области и косовско-ресавског дијалекта (Параћин, Лесковац и Врање) показала су да „[...] друштвена диференцијација не укључује *per se* диференцијацију у употреби одређеног идиома, те у јавним службама, па чак и у настави, дакле – у ситуацијама у којима је комуникација на дијалекту неприхватљива, није доследно присутан осећај обавезе да се користи стандардни језик. Ситуациони контекст за употребу стандардног идиома нема онакав значај какав би требало да има.

Полазећи од тога да ће у медијима, као средству јавног општења, бити заступљен стандардни језик, желели смо да истражимо одређени сегмент његове урбано-регионалне реализације на локалној телевизији с подручја косовско-ресавског дијалекта. Стога је предмет овог истраживања дистрибуција силазних акцената у говору спикера РТВ Поморавље из Ћуприје,¹⁰ с циљем да се сагледа каква је реализација прозодијске норме на овој локалној телевизији, као и то на који се начин у поменутом сегменту реализација норме разликује од оног што је њоме прописано.¹¹ Уз то, настојали смо да уочимо да ли постоји диференцијација у употреби адекватног идиома, односно да ли су на овој локалној телевизији заступљене одговарајућа и очекивана комуникацијска пракса и говорна култура.

1.1. Прозодијска норма стандардног српског језика

Прозодијска норма стандардног српског језика подразумева четири акцента који се разликују према квалитету и квантитету, као и два неакцентована квантитета, дуг и кратак. Правила дистрибуције акцената нормом су јасно одређена¹² и налажу то да се силазни акценти могу јавити код једносложних речи или на првом слогу вишесложних, док се узлазни акценти јављају на било којем слогу вишесложних речи изузев последњег. Неакцентовани кратки вокали могу се наћи испред и иза акцента, док је реализација неакцентованих дугих вокала – поста акценатских дужина подразумевана у одређеним граматичким категоријама (в. Стевановић 1986: 160–161; Станојчић–Поповић 2008: 62–63; Суботић и др. 2012: 99–101; Пипер–Клајн 2014: 25–27 и др.).

Прозодијска норма заснована је на некадашњем стању двају новоштокавских дијалеката – шумадијско-војвођанског и херцеговачко-

Постоје само појединачни случајеви освешћивања ситуације која изискује одговарајући језички регистар, покушаји појединаца да се придржавају проскриптивне норме у јавној комуникацији, и то често не бива у непосредној вези са степеном образовања појединца“ (Милорадовић 2014: 146).

¹⁰ Ћуприја је градско насеље које се налази у централној Србији, заузима централни део територије Поморавске области и једна је од пет општина, поред једног града, које ову област сачињавају (в. [https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Ћуприја_\(град\)](https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Ћуприја_(град))).

¹¹ Више је истраживања која потврђују наводе да се прописана норма и њена реализација у језику медија знатно разликују (Драгин 2005; Бошњаковић 2007; Бошњаковић–Регодић 2007; Драгин 2009; Средојевић 2009; Јокановић–Михајлов 2013; Средојевић 2013 и др.). На неке од резултата из поменутих истраживања осврнули смо се приликом анализе.

¹² Треба напоменути да, мада у науци то није једино њено схватање, у овом истраживању под нормом подразумевамо својеврсни идеал који се у говору настоји досегнути; кроз стандардни језик у употреби она се не може у потпуности остварити, већ представља препоруку за узорно коришћење језика.

-крајишког, међутим, јасно је да се њена реализација у употреби данас развија и егзистира независно од говора који су узети за њену основу. Развој употребне норме довео је до тога да данас у српском језику паралелно функционишу две прозодијске норме – класична, Вук–Даничићева, и она која се кроз језик у употреби паралелно с њом развијала (Петровић–Гудурић 2010: 369). Вук–Даничићевски прозодијски модел на истоку српског језичког простора практично никада није могао у потпуности заживети јер су се прозодијске прилике на том подручју карактерисале другачијим односима у својој структури, па се овај модел није могао наметнути као једини узор (Петровић–Гудурић 2010: 369–370).

Као неке од промена које су довеле до преуређења прозодијског система у оквиру употребне норме, при чему се показује да оне задиру и у инвентар прозодема, и у њихову дистрибуцију, наводи се уклањање тонског контраста у кратким акценатованим слоговима, тј. неутралисање разлика између краткоузлазног и краткосилазног акцента¹³ (*вòда < вòда, кòса < кòса, јèлен < јèлен, ѿдòшòк < ѿдòшòк, лејòшòа < лејòшòа, Беòград < Беòград, куку̀руз < куку̀руз, дом̀а̀ћин < дом̀а̀ћин*). Ова појава могла би се у крајњој линији свести на акценатски удар, при чему се показује да је акценатско место далеко најчешће – новоштокавско (Петровић–Гудурић 2010: 380), док њено упориште можемо тражити у говорима косовско-ресавског дијалекта, будући да се та појава најчешће везује за претпоследњи слог испред кратког финалног (Петровић–Гудурић 2010: 374). Још једна важна појава јесте уклањање дуге поста акценатске прозодеме, што је најизразитија особина која продира у савремени систем српскога језика,¹⁴ а може се тумачити као резултат прилагођавања носилаца призренско-тимочких и косовско-ресавских прозодијских система, одн. аутохтоне екавске ортоепске праксе, Вук–Даничићевском, који је једини наметан као нормативан (Петровић–Гудурић 2010: 375).

¹³ Промене које се тичу инвентара и дистрибуције прозодема запажене су чак и у говору спикера у медијима с подручја Новог Сада. Забележено је, такође, нивелисање тонске дистинкције у кратким акценатованим слоговима у свим акценатским позицијама, тј. укидање разлика између краткосилазног и краткоузлазног акцента у правцу једначења ових прозодема у корист силазне краткоће, као и уклањање дуге прозодеме иза акцента (Драгин 2005: 279).

¹⁴ „Та појава је у толикој мери захватила сву ђачку и студентску екавску популацију [...] да се може рећи да у њеној реализацији стандардног српског језика поста акценатског квантитета данас практично нема. Основу за такав закључак пружају радијске и телевизијске емисије, а потврђују је наставна пракса и сваки облик комуникације с младима“ (Петровић–Гудурић 2010: 375).

1. 2. Акценатске особине северног подручја косовско-ресавског дијалекта

Косовско-ресавски дијалекат се према актуелним описима одликује новијим троакценатским системом (два дуга и један кратки (краткосилазни) акценат), изведеним из старосрпског двоакценатског инвентара, с повлачењем краткосилазног акцента с финалног слога, при чему се на претходно дугом слогу реализује дугоузлазни, а на претходно кратком слогу краткосилазни акценат (Ивић 2001: 135). Дистрибуција прозодема подразумева то да се дугоузлазни акценат налази искључиво на пенултими испред кратке ултима, дугосилазни се може јавити на било којем слогу, а краткосилазни на било којем слогу изузев последњег¹⁵ (Милорадовић 2016: 80). Неакцентоване дужине иза акцената су скраћене, док се, према описима старијег датума, неакцентоване дужине у слогу испред акцента добро чувају (в. Ивић 1985: 102; Петровић–Гудурић 2010: 370).

У истраживањима релативно новијег датума, у урбаном говору са северног подручја косовско-ресавског дијалекта, у Параћину, на пољу акцентуације забележене су промене ограниченог домета које задиру у дистрибуцију прозодема, пре свега када су у питању дугосилазни и кратки акценат, а делимично и у инвентар, када су у питању преакценатске дужине. Забележено је померање дугосилазног акцента на пенултиму (чешће с отворене ултима), па тако имамо: *ӣако* (< так̄о), *бр̄двиӣ* (< брдовит̄), *ж̄ели* (< жел̄и) па аналогично и *ж̄елео је* (< жел̄ео је), *ӣос̄еди* (< посед̄и), *в̄оли* (> в̄олео је, уместо некадашњег *вол̄ео је*), итд. На медијалним слоговима дугосилазни се акценат углавном чува: (*јед̄ино*, *ӣред̄аје* итд.) (Милорадовић 2014: 144–145; 2016: 80–81).

2. Методе и технике истраживања

2.1. Корпус

За потребе овог истраживања прикупљен је материјал у укупном трајању од 71 минут и 25 секунди, који подразумева 20 звучних записа кратких информативних емисија РТВ Поморавље које су доступне на платформи *Јуџијуб*. Ове смо записе транскрибовали и забележили у Ворду, а потом више пута пажљиво послушали и акцентовњу приступили аудитивном методом.¹⁶ Потом смо примере ексцерпирани, класификовали и анализирали.

¹⁵ Изузетак су специфични случајеви попут *ов̄ам*, *дан̄с*, *о̄ӣӯд* и сл. (Милорадовић 2016: 80).

¹⁶ Према аудитивној перцепцији истраживача у нашем корпусу није забележен краткоузлазни акценат. Уколико се кратак акценат нашао на новом месту, на слогу

Поједини примери искључени су из анализе уколико нисмо са сигурношћу могли утврдити њихове акценатске карактеристике из техничких разлога (уколико је нпр. реч изговорена неразговорно или пребрзим темпом, или је дошло до преклапања у говору спикера/ водитеља и госта и сл.), стога је у овом истраживању из нашег корпуса анализирано укупно 1265 речи изговорених од стране петоро спикера.¹⁷

2.2. Методологија

Анализи смо приступили помоћу методологије коју је конципирао Павле Ивић (2001: 78), који је одредио примере за 6 фонетских позиција¹⁸ према којима се сагледавају резултати новоштокавског преношења у случају силазних акцената иза неакцентоване краткоће. Подразумевали смо то да се краткосилазни акценат с финалног слога пренео на слог који му је претходио, при чему се на претходно дугом слогу реализује дугоузлазни, а на претходно кратком слогу краткосилазни акценат (Ивић 2001: 135), те нам је фокус у овом истраживању био на позицијама 2–6.

Издвојене примере груписали смо према одговарајућој фонетској позицији. Резултати истраживања представљени су дескриптивно.

испред оног који је претходно био носилац акцента, закључили смо да је дошло до староштокавског метатакског преношења, тј. да акценат није променио свој квалитет. У прилогу томе издвајамо следеће: 1) Може се претпоставити да је до реализације краткосилазног акцента уместо краткоузлазног дошло јер се акценат пренео на ново место, а будући да краткоузлазни акценат говорници с овог подручја немају у свом говорном систему, на његово је место дошао акценат који у њиховом систему постоји. 2) Постоје говори у којима се уместо краткоузлазног акцента након преношења на претходном слогу јавља краткосилазни (*сесџрѧ* > *сџсџра*; *језџк* > *јџзџк*) (Ивић 2001: 79), те да је „врло вероватно да се повлачење крајњег краткосилазног акцента, које је врло широко распрострањено, извршило пре осталих преношења“ (Ивић 2001: 80). 3) У употребној норми стандардног српског језика забележена је појава уклањања тонског контраста у кратким акцентованим слоговима, тј. истирање разлика између краткосилазног и краткоузлазног (Петровић–Гудурић 2010: 370). Ипак, детаљнија испитивања фонетских карактеристика забележеног акцента допринела би поузданости наведених закључака.

¹⁷ За потребе овог истраживања анализиран је искључиво говор спикера, као професионалних говорника, водећи се претпоставком да „статус професионалног учесника у програмима радија и телевизије намеће одређене говорне норме сваком појединцу и да те норме делују у правцу нивелације према неком моделу који се у одређеној друштвеној заједници сматра узорним“ (Јокановић–Михајлов 2013: 36).

¹⁸ Краткосилазни акценат иза неакцентованог кратког вокала: **1.** на отвореној ултими: *сесџрѧ* > *сџсџра*; **2.** на затвореној ултими: *језџк* > *јџзџк*; **3.** на унутрашњем слогу: *лојѧѧа* > *лојѧѧа*. Дугосилазни акценат иза неакцентованог кратког вокала: **4.** на отвореној ултими: *сесџрѧ* > *сџсџрѧ*; **5.** на затвореној ултими: *јунѧк* > *јѧнѧк*; **6.** на унутрашњем слогу: *нејрѧвѧа* > *нејрѧвѧа* (Ивић 2001: 78).

3. Резултати истраживања

3. 1. Позиција 3: тип *лојдџа*: краткосилазни акценат иза неакцентоване краткоће, у медијалној позицији

У говору спикера РТВ Поморавље из Ћуприје, према резултатима забележеним у нашем корпусу, краткосилазни акценат умерен је у медијалној позицији за један слог ка почетку речи, без промене квалитета, а томе су потврде неки од примера¹⁹ из нашег корпуса: *акредџована* (< акредитована), *археолошких* (< археолошких), *археолошког* (< археолошког), *боравила* (< боравила), *говори се* (< говори се), *грабљивица* (< грабљивица), *декорисан* (< декорисан) × 2, *директор* (< директор), *достављен* (< достављен), *државе* (< државе, Гјд.), *епидемиолошке* (< епидемиолошке), *загарантован* (< загарантован), *замирисала је* (< замирисала је), *зауствављање* (< зауствављање), *информисана* (< информисана), *информисање* (< информисање), *категорисана* (< категорисана), *конкурисање* (< конкурисање), *копривом* (< копривом), *Морава* (< Морáva),²⁰ *навкли* (< навкли), *направили* (направили), *направите* (< направите), *направљено* (< направљено), *наставити* (< наставити), *наставља* (< наставља), *настављено* (< настављено), *не виде* (< не виде), *не воле* (< не воле), *неизвеснији* (< неизвеснији), *некадашњи* (< некадашњи), *нумизматичари* (< нумизматичари), *обележила је* (< обележила је), *обила* (< обила), *обогатили су се* (< обогатили су се), *обухвата* (< обухвата), *одгледају* (< одгледају), *окарактерисан* (< окарактерисан), *организован* (< организован), *организована* (< организована), *организовање* (< организовање), *иприца* (< паприка), *ипричице* (< папричице), *подсећамо* (< подсећамо), *познатији* (< познатији) × 2, *појде* (< појде), *понедељак* (< понедељак), *постављен* (< постављен), *превазишао* (< превазишао), *представи* (< представи), *представимо* (< представимо), *препознају* (< препознају), *претпостављам* (< претпостављам), *пролази* (< пролази), *прославиће* (< прославиће), *прослављен* (< прослављен), *ранијег* (< ранијег), *сигурнија* (< сигурнија), *симболично* (< симболично), *стабилнија* (< стабилнија), *субвенционисана* (< субвенционисана), *субвенционисаним* (< субвенционисаним), *субвенционисања* (< субвенционисања, Гјд.), *субвенционисање* (< субвенционисање), *субвенционише се* (< субвенционише се), *Ћупричани* (< Ћупричани)²¹ × 3, *уловљеним* (< уловљеним), *учињено* (< учињено) итд.

У корпусу су забележени и примери речи у којима су изговорена два акцента (уп. Драгин 2005: 281), у којима дужина речи и потреба за наглашавањем степена утичу на очување обају акцената. То су обли-

¹⁹ Из практичних разлога у раду нису наведени сви анализирани примери.

²⁰ Иако њихов говор овом приликом није анализиран, треба приметити да је у говору гостију (оних који нису професионални учесници ове емисије) доследно изговоран облик *Морáva*.

²¹ Иако њихов говор овом приликом није анализиран, треба приметити да је у говору гостију (оних који нису професионални учесници ове емисије) доследно изговоран облик *Ћупричани*.

ци суперлатива придева, те смо их, гледајући акценат у датој речи без граматичког наставка, који је такође променио место, али не и квалитет, сврстали у ову позицију: *најважнијих* (< важнијих), *највољенији* (< вољенији), *најзанимљивије* (< занимљивије), *најповољнијих* (< повољнијих), *најпопуларнијих* (< популарнијих), *најпривлачнијих* (< привлачнијих) *најстарији* (< старији) × 3, *најтраженије* (траженије), *најцењенијима* (< цењенијима) × 2.

Речи страног порекла које су изговорене с изворним местом акцента, будући да је на медијалном слогу и краткосилазни, сврстали смо у ову позицију. Овакав изговор широко је распрострањен и у руралним и у урбаним говорима, и у складу је с језичким осећајем савремених говорника (Средојевић 2018: 189; в. Фекете 1311–1312; Бошњаковић–Регодић 2007: 265 и др.): *реализовала се*, *реализујемо*, *реномеу*,²² *сертификованих*.

3. 2. Позиција 4: тип *сес̄т̄р̄е*: дугосилазни акценат иза неакцентоване краткоће, на отвореној ултими

Дугосилазни акценат у нашем корпусу у финалној отвореној позицији умерен је за један слог ка почетку речи, с променом квантитета, те се на новом месту реализује краткосилазни акценат, а томе су потврде примери: *зѐмље* (< земљѐ, Гјд.), *мѐсне* (< меснѐ, Гјд.), *нѓве* (< новѐ, Гјд.), *оѓкѓ* (< овакѓ), *ѓве* (< овѐ, Нмн.) × 5, *ѓне* (< онѐ, Нмн.) × 4, *ӣтрѐће* (< трећѐ, Гјд.) × 3.

У овој позицији нисмо забележили примере у којима је акценат реализован на старом месту у домаћим речима, одн. изворном у речима страног порекла.

3. 3. Позиција 5: тип *јун̄ак*: дугосилазни акценат иза неакцентоване краткоће, на затвореној ултими

Дугосилазни акценат у финалној затвореној позицији умерен је у нашем корпусу за један слог ка почетку речи, с променом квантитета, те се на новом месту реализује краткосилазни акценат, а томе су потврде примери: *вас̄ий̄ӣа̄ч* (< васпит̄а̄ч), *ка̄р̄ав̄ан* (< карав̄ан), *квал̄ӣӣет̄ӣ* (< квалит̄ет̄), *ка̄ӣӣџен* (< капит̄ен), *ле̄й̄ѓ̄тан* (< лепот̄ан), *ѓ̄вом* (< ов̄ѓм) × 5, *ӣомѓ̄ћник* (< помоћ̄ник), *ӣроиз̄вођ̄ач* (< произвођ̄ач), *ӣрѓ̄фил* (< проф̄ил), *сек̄рѓ̄ӣтар* (< секрет̄ар), *с̄ӣмбол* (< симб̄ол), *фа̄зан* (< фаз̄ан).

У овој позицији такође нисмо забележили примере у којима је акценат реализован на старом месту.

²² Код двосложних именица страног порекла у зависним падежима краткосилазни акценат забележен је на претпоследњем слогу (Фекете 2000: 1309).

3. 4. Позиција 6: тип *нејирáвда*: дугосилазни акценат иза неакцентоване краткоће, у медијалној позицији

Према резултатима забележеним у нашем корпусу, дугосилазни акценат померен је у медијалној позицији за један слог ка почетку речи, с променом квантитета, те се на новом месту реализује краткосилазни акценат, а томе су потврде примери: *акáдемски* (< академски), *дегу̀стира* (< дегустира), *де́таљно* (< детаљно), *доча̀рава* (< дочарава), *забра̀њено* (< забрањено), *завр̀шеног* (< завршеног), *заокру̀жен* (< заокружен), *захтѐва* (< захтева), *изглѐда* (< изгледа), *изнена̀ђени* (< изненађени), *им̀перије* (< империје, Гјд.), *инва̀лидног* (< инвалидног) × 2, *интелекту̀алаца* (< интелектуалаца), *једи́на* (< једина), *Југосла̀вију* (< Југославију), *кѝнеских* (< кинеских), *коорди́наџорка* (< координаторка), *кре́дитор* (< кредитор), *крѝтеријуми* (< критеријуми), *кули́нарске* (< кулинарске), *ло̀кални* (< локални), *ло̀калном* (< локалном), *медичи́нска*²³ (< медицинска) × 2, *нагла̀шава* (< наглашава), *намѐњен* (< намењен), *на̀следи* (< наслеђи), *несма̀њеним* (< несмањеним), *но̀рмалне* (< нормалне), *обезбѐђена* (< обезбеђена), *објаш̀њава* (< објашњава), *одстрѐљену* (< одстрелену), *организа́тор* (< организатор) × 2, *организа́тора* (< организатора, Гјд.), *о̀рганска* (органска), *осно̀вна* (< основна), *о̀стварених* (< остварених), *пове́зано* (< повезано), *подву̀као* (< подвукао), *поједи́ним* (< појединим), *предáторима* (< предаторима), *преприча̀ва* (< препричава), *прика̀зан* (< приказан), *прика̀заним* (< приказаним), *причвр̀шићена* (< причвршћена), *проба̀да* (< пробада), *пропи́сане* (< прописане), *професи́ји* (< професији), *распи́сан* (< расписан), *распи́сана* (< расписана), *религи́је* (< религије), *следе́ће* (< следече), *тексти́лне* (< текстилне), *тексти́лних* (< текстилних), *тради́ције* (< традиције), *тради́цијом* (< традицијом), *уве́ћава се* (< увећава се), *узбу̀ђен* (< узбуђен), *ука̀зано* (< указано), *ука̀зано* (< указано), *унап̀реди* (< унапреди), *уоча̀вам* (< уочавам), *уради́те* (< урадите), *уре́ђен* (< уређен), *фина̀лног* (< финалног), *финанси́ског* (< финансијског), *це́нтралне* (< централне).

У корпусу су регистровани примери именица које се завршавају суфиксом *-ија* с новим акценатским моделом који је у говору прихваћен, претпостављамо, јер је у складу с језичким осећајем говорника с подручја косовско-ресавског дијалекта, такође с краткосилазним акценатом на месту у норми очекиваног краткоузлазног, који би се фонетски могли сврстати у ову позицију: *енѐргију*, *инду̀стиријом*, *коле́кције* (Гјд.), *коми́џнија* (Гмн.), *ироси́џрије* (Гјд.).

У корпусу су забележени и примери речи у којима су изговорена два акцента, те смо их, гледајући акценат у датој речи без прве творбене компоненте (која је такође носилац акцента јер је префиксоид), који је променио место, као и квантитет, сврстали у ову позицију (уп. Феке-

²³ Овај пример забележен је у нашем корпусу и у облику *медици́нски*. О томе више у наредној фусноти, у одељку о специфичностима.

те 2000: 1315, нап. 80): *вїцешамїйонка* (< шампионка), *сўрганїзайтори* (< организатори).

Изворно место акцента код речи страног порекла у наведеној позицији забележено је у примерима чији је изговор распрострањен у употребној норми савременог језика и у складу је с језичким осећајем савремених говорника, а у истраживањима се наводи под типичним одступањима од нормативне акцентуације (Фекете 2000: 1316–1319; Бошњаковић–Регодић 2007: 266; Јокановић–Михајлов 2013: 178; Средојевић 2018: 189): *Алексáндром* (Ијд., м. р.), *инвесїїйтора* × 3, *инвесїїйција* × 3, *инвесїїйцијама*, *инвесїїйције* × 2, *каїїегорїје*, *оїзїйција*, *їтелевїзије* × 2, *їшерїїборїје*.

3.5. О појединим специфичностима

Силазни акценти ван иницијалног слога забележени су у неколико примера који се наводе као типични за ову појаву, а то су најчешће речи страног порекла и неке домаће сложенице (Фекете 2000: 1311–1312; Драгин 2005: 281; Бошњаковић–Регодић 2007: 266; Петровић–Гудурић 2010: 376): *дисциїлїновани*, *инїїересáнїно* × 2, *неверовáїних*, *їољойїївреду*, *їољойїївредника*, *їољойїївредници*, *їољойїївредној*, *самоїїрава*, *удїїшїе*.

Забележени су примери у којима се уместо нормативног краткоузлазног акцента на медијалном слогу реализује краткосилазни на иницијалном. Ово се може тумачити као тежња говорника да акценат речи уклопе у моделе који су им познати и природни, који им звуче прихватљиво јер постоје у њиховом систему: *вѣома* (норм. *ведма*), *ѣколошки* (норм. *екóлошкї*), *мѣдїцинска*²⁴ (норм. *медїцїнскá* < *медїцїнска*), *їѣриод* (норм. *перїод*), *кѣридор* (норм. *корїдѣр* < *коридѣр*); *зáинїїтересован*, *зáинїїтересована* (место акц. може бити аналогија према норм. *зáинтересовáност*, *зáинтересовати*). У наведеним се примерима може препознати „погодан модел избегавања силазних акцената на унутрашњим слоговима“ (в. Јокановић–Михајлов 2013: 178), што указује на тенденције говорника да се придржавају нормативних правила стандардног српског језика.

У оквиру ове групе можемо издвојити и примере које смо класификовали као хиперкорекцију, а тумачили смо их такође као тежњу говорника да акценат који им није близак уклопе у модел који сматрају

²⁴ Ова појава не мора нужно бити повезана с дијалекатском базом спикера чији је говор овим истраживањем обухваћен. Примери с оваквим акцентима забележени су у језику медија с подручја херцеговачко-крајишког дијалекта, у дублетним формама, а неки од њих су и *мѣдїцински/медїцински*, *ѣколошки/екóлошки*, *нѣкадашњи/некадашњи* (Цукут 2021: 383–389). У наведеном истраживању код свих професионалних говорника примећено је колебање у погледу изговора забележених придева, а наводи се да се и један и други изговор јавља с приближно једнаком учесталошћу (Цукут 2021: 393).

прихватљивим, тј. карактеришу га као диференцијални у односу на дијалекатски говор: *йр̀д̀сї̀орї̀јама* (норм. прост̀орї̀е) × 2, *од̀р̀жавају* (норм. одр̀жавати; место акц. може бити аналогїја према обл. одр̀жава̀м), *дї̀во̀рили* (норм. д̀творити; место акц. може бити аналогїја према обл. д̀твар̀ам).

У корпусу су забележена три примера у којима је акценат изговорен на новом, нормативном месту, а на његовом некадашњем месту изговорен је поста акценатски квантитет који, претпоставља се, компензује квантитет слога на којем је пре извршеног преношења био дугосилазни акценат, који је проминентнији, те је сачувао дужину: *й̀д̀в̀ѐзано* (< пов̀ѐзано), *й̀з̀б̀у̀ђен* (< узб̀у̀ђен), *й̀к̀а̀зано* (< ук̀а̀зано). На ову појаву могу утицати и други чиниоци, попут набрајања или експресивног набоја.

4. Закључна разматрања

Дистрибуција силазних акцената у говору локално престижне урбаног-регионалне реализације стандардног језика с подручја Ћуприје одликује се, пре свега, староштокавским метатакситичким преношењем, чији је резултат новоштокавско место краткосилазног акцената,²⁵ односно – стандардно место акцената, а ово је стање приказано у табели 1.

Табела 1: Резултат преношења силазних акцената иза неакцентоване краткоће у говору спикера РТВ Поморавље из Ћуприје.

акценат	позиција	слог	позиција	акценат
˘				˘
<i>сесї̀р̀а̇ > с̀д̀сї̀р̀а</i>	1	крајњи отворени	4	<i>сесї̀р̀е̇ > с̀д̀сї̀р̀е</i>
<i>језї̀к̇ > ј̀езї̀к</i>	2	крајњи затворени	5	<i>јун̀а̇к > ј̀ун̀а</i> к
<i>лој̀а̀и̇а > л̀дї̀а̀и̇а</i>	3	унутрашњи	6	<i>неј̀р̀а̀в̀а̇ > н̀еј̀р̀а̀в̀а</i>

Поста акценатског квантитета у начелу нема,²⁶ будући да он није ни одлика овог дијалекатског говора.²⁷ Забележена су и типична одступања од прописане норме у дистрибуцији силазних акцената

²⁵ Резултати се поклапају с прелиминарним опсервацијама у истраживању урбаног говора у Параћину (Милорадовић 2014: 144–145; 2016: 80–81). Међутим, овакво стање поклапа се и са стањем које је забележено у употребној норми стандардног језика уопште, када је у питању уклањање тонског контраста у кратким акценатованим слоговима с новоштокавским местом акцената (в. Драгин 2005: 279; Петровић–Гудурић 2010: 380).

²⁶ Поста акценатски квантитет може се реализовати у случају компензације квантитета на слогу који је пре извршеног преношења био носилац дугосилазног акцената (нпр. *й̀з̀б̀у̀ђен* (< узб̀у̀ђен), *й̀к̀а̀зано* (< ук̀а̀зано).

²⁷ Поста акценатски квантитет није могао бити унет у говор спикера ни под утицајем употребне норме стандардног српског језика, јер је губљење поста акценатског квантитета једна од његових карактеристика (в. (Петровић–Гудурић 2010: 375).

ван иницијалног слога, која су широко распрострањена и у складу с језичким осећајем савремених говорника (нпр. *инвeстѝиција*, *каѝгeбѝрија*, *oѝoзиција*, *тѝлeвѝизија*, итд.), мада је знатно више примера у којима бисмо очекивали дугосилазни акценат, али је дошло до његовог преношења (нпр. *Југѝoславију*, *инвѝалидског*, *инѝелекѝиѝуалаца*, *oрганиѝзациoр* итд.,²⁸ в. одељак 3), што је потврда тога да је присутна диференцијација у одабиру адекватног идиома, као и да код говорника/спикера постоји тежња да се придржавају нормативних правила.

Локално престижна урбано-регионална реализација стандардног језика одступа од прописане нормe стандардног српског језика у погледу дистрибуције акцената, будући да се силазни акценти реализују ван иницијалног слога, иако је место акцента стандардно, с изузетком неких речи страног порекла или у двоакценатским речима. Међутим, треба приметити да је у говору спикера РТВ Поморавље из Ћуприје уочена врло доследна тенденција да се акценат реализује на новоштокавском месту, односно да се уклопи у нормом прописане обрасце. Ово прилагођавање отежава дијалекатска база која ограничава говорнике, будући да краткоузлазни акценат немају у свом акценатском систему. С друге стране, уколико узмемо у обзир напомене истраживача о губљењу дистинкција између краткосилазног и краткоузлазног акцената у употребној норми стандардног српског језика,²⁹ резултати овог истраживања указују на то да нема посебне разлике између употребне норме и њене локално престижне урбано-регионалне варијанте у медијима с подручја косовско-ресавског дијалекта.

Свакако, индивидуалне тежње спикера РТВ Поморавље да овладају прописаном нормом стандардног српског језика и буду доследни у изговору евидентне су, будући да су у одређеној мери овладали стандардном акцентуацијом, иако су конкретни резултати блискији употребној норми стандардног српског језика, него Вук–Даничићевој, прописаној. Стога, можемо закључити да су на овој локалној телевизији заступљене одговарајућа и очекивана комуникацијска пракса и тежња за неговањем говорне културе.

У будућим истраживањима пажњу треба посветити пре свега формирању већег корпуса, а треба укључити и различите типове емисија. У анализу треба уврстити и говор гостију, интервјуисаних

²⁸ Ови су примери посебна потврда диференцијације у одабиру одговарајућег идиома.

²⁹ Ова појава не везује се искључиво за говорнике из дијалеката који су према својим структуралним карактеристикама удаљенији од говора узетих за основу стандарда, већ је такво стање забележено и у употребној норми стандардног српског језика (в. Драгин 2005: 279; Петровић–Гудурић 2010: 380).

говорника, те обратити пажњу на њихов, али и на говор спикера, у зависности од формалности и типа ситуације, као и од односа са саговорником. Уз то, посебна истраживања фонетских карактеристика забележених акцената била би од великог значаја при потврђивању веродостојности досадашњих закључака. Такође, требало би испитати постоје ли разлике између локалне урбано-регионалне реализације стандардног језика у медијима и престижног градског вернакулара.

Стандардни језик, како је речено, егзистира с идејом да се језичке варијације дате заједнице редукују, те да служи као опште средство споразумевања, неутралан и према својим одликама немаркиран, а као такав и једнако доступан сваком говорнику, независно од његовог дијалекатског порекла. Употребна норма стандардног српског језика води се наведеним постулатима, те се говорници у оквиру природног језичког процеса лишавају особина које их на било који начин у говору обележавају, или су њиховом језичком осећају непознате и(ли) несавладиве. Резултати нашег истраживања показују да је употребна прозодијска норма стандардног српског језика савладива од стране професионалних говорника с подручја косовско-ресавског дијалекта, за разлику од прописане, која им је, пре свега због њихове дијалекатске базе,³⁰ углавном недостижна.

Узевши у обзир комплексност проблематике прописане норме стандардног српског језика и њене реализације у градским (урбаним) говорима, посебно оним ван територије говора узетих за основицу стандардног језика, резултати овог истраживања могу бити од вишеструке користи: осим што доприносе истраживањима у области урбане дијалектологије, посебно говора с подручја косовско-ресавског дијалекта, могу бити значајни као опис савременог стања употребне норме, јер, како Милка Ивић (1997: 151) пре више од две деценије наводи: „Просечност језичке свакидашњице биће најприкладније илустрована, у ствари, оним што је најмасовније усвојено као инструменат комуникације: језик штампе, радија, телевизије, филма [...] *што никако не значи да ће се баш њај језик њрејоручиваиши као узор* [истакла М. Ч.], нити да све његове особености треба безусловно прихватити као норму будуће прескриптивне граматике. Он овде има да служи само као најпогоднија, основна база за опис оног стања које најтипичније репрезентује садашњи развојни тренутак наше изражајне културе.“

³⁰ Мисли се преваходно на непостојање краткоузлазног акцента и поста акценатског квантитета у њиховом акценатском систему.

ИЗВОРИ

24. 10. 2015. <https://www.youtube.com/watch?v=7EuyAIGwdlE>, приступљено априла 2022.
19. 11. 2015. <https://www.youtube.com/watch?v=Gj-WH8Fdpmc>, приступљено маја 2022.
28. 6. 2016. <https://www.youtube.com/watch?v=CdAdwjZlWX0>, приступљено маја 2022.
29. 8. 2016. https://www.youtube.com/watch?v=UHJ8S9zS_H8, приступљено маја 2022.
6. 5. 2017. https://www.youtube.com/watch?v=z1_v2c-bysg, приступљено маја 2022.
5. 8. 2017. <https://www.youtube.com/watch?v=qddwZLa4Vrc>, приступљено маја 2022.
19. 10. 2018. <https://www.youtube.com/watch?v=JZUTbQ0fBek&t=2s>, приступљено јуна 2022.
22. 10. 2018. <https://www.youtube.com/watch?v=990frNCXB5M>, приступљено јуна 2022.
17. 5. 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=GuOik5EMaIA>, приступљено јуна 2022.
2. 10. 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=FVrqRRODOUk>, приступљено јуна 2022.
14. 10. 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=gQFVcvGjXrM>, приступљено јуна 2022.
3. 2. 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=anGYV8v85Io>, приступљено јула 2022.
17. 6. 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=qB1sbIIfVPQ>, приступљено јула 2022.
26. 3. 2021. https://www.youtube.com/watch?v=2n8sJRSge_8, приступљено јула 2022.
24. 9. 2021. https://www.youtube.com/watch?v=ZoNnmCf_QQA, приступљено јула 2022.
2. 10. 2021. https://www.youtube.com/watch?v=U_EZHGg7GAI, приступљено августа 2022.
2. 8. 2022. <https://www.youtube.com/watch?v=zeUqV-pPIf8>, приступљено августа 2022.
3. 8. 2022. <https://www.youtube.com/watch?v=IIJbBsMoQcU>, приступљено августа 2022.
12. 8. 2022. https://www.youtube.com/watch?v=-aeMdHxf_kw, приступљено августа 2022.
24. 8. 2022. <https://www.youtube.com/watch?v=vBCocXrbs1E>, приступљено августа 2022.

Туприја. [https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Туприја_\(град\)](https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Туприја_(град))), приступљено августа 2022.

ЛИТЕРАТУРА

- Бошњаковић 2007: Жарко Бошњаковић, Преношење акцената у говору неких јавних медија, *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику* L, Нови Сад, 81–93.
- Бошњаковић–Регодић 2007: Жарко Бошњаковић, Небојша Регодић, О неким прозодијским карактеристикама језика новосадских медија, *Прилози проучавању језика* 38, Нови Сад, 263–315.
- Бугарски 1995: Ранко Бугарски, *Увод у ошћу лингвистику*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Драгин 2005: Гордана Драгин, Прозодијске особине говора спикера (новинара) РТВ Нови Сад, *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику* XLVIII/1–2, Нови Сад, 277–282.
- Драгин 2009: Гордана Драгин, Дистрибуција постаценатских дужина у језику медија, у: Жарко Бошњаковић (ур.), *Говор Новог Сада. Св. I, Фонетске особине*, Нови Сад: Филозофски факултет, Одсек за српски језик и лингвистику, 129–140.
- Ивић 1997: Milka Ivić, *О Vukovom i vukovskom jeziku*, Beograd: Biblioteka XX vek.
- Ивић 2001: Павле Ивић, *Дијалектологија српскохрватског језика: увод и шћокавско наречје*, Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.
- Јокановић–Михајлов 2013: Јелица Јокановић–Михајлов, *Акцент и инћонација говора на радију и шћелевизији*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.
- Милорадовић 2014: Софија Милорадовић, Узуални стандард у урбаним центрима на косовско-ресавском и призренско-тимочком говорном подручју, у: Сreto Танасић (ур.), *Српски језик и акћуелна шћћања језичке шћолићике. Зборник Инћићићића за српски језик САНУ*, II, Београд: Институт за српски језик САНУ, 143–150.
- Милорадовић 2016: Софија Милорадовић, Говорни тип града – „комуникацијска стратегија“ и „идентификацијска пракса“ у Србији данас, у: Зузана Тополићска и др. (Уредувачки одбор), *Релацијаша село <> град на словенскашћа шћериићорија денес (лингвистићичко-социолошќа анализа)*, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите, Истражувачки центар за ареална лингвистика, 77–92.
- Петровић–Гудурић 2010: Драгољуб Петровић, Снежана Гудурић, *Фонологија српскога језика*, Београд: Институт за српски језик САНУ, Београдска књига – Нови Сад: Матица српска.

- Пешикан 1976: Митар Пешикан, О утицају радија, телевизије и других новинарских служби на језичку културу, *Наш језик* XXII/1–2, Београд, 69–76.
- Пипер–Клајн 2014: Предраг Пипер, Иван Клајн, *Нормативна граматика српскога језика*, Нови Сад: Матица српска.
- Радовановић 1997: Milorad Radovanović, *Spisi iz kontekstualne lingvistike*, Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Средојевић 2009: Дејан Средојевић, Акцент именица у језику водитеља-спикера новосадских телевизијских станица, у: Жарко Бошњаковић (ур.), *Говор Новог Сада. Св. 1, Фонетске особине*, Нови Сад: Филозофски факултет, Одсек за српски језик и лингвистику, 215–234.
- Средојевић 2013: Dejan Sredojević, Neakcentovane dužine i jezik medija, *Zbornik radova Akademije umetnosti 1*, Novi Sad, 205–224.
- Средојевић 2018: Dejan Sredojević, О restandardizaciji akcentatske norme srpskog jezika, у: Снежана Гудурић, Биљана Радић-Бојанић (ур.), *Језици и културе у времену и простору VII/2*, Нови Сад: Филозофски факултет, 185–197.
- Станојчић–Поповић 2008: Живојин Станојчић, Љубомир Поповић, *Граматика српског језика*, Београд: Завод за уџбенике.
- Стевановић 1964: Михаило Стевановић, Радио-телевизија и језик, *Наш језик* XIV/2–3, Београд, 150–155.
- Стевановић 1986: Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик*, Београд: Научна књига.
- Суботић и др. 2012: Ljiljana Subotić, Dejan Sredojević, Isidora Bjelaković, *Fonetika i fonologija: ortoepska i ortografska norma standardnog srpskog jezika*, Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Фекете 2000: Егон Фекете, Неке појаве систем(ат)ског нарушавања акцентатске нормe, *Јужнословенски филолог* LVI/3–4, Београд, 1297–1329.
- Фергусон 1959: Charles A. Ferguson, Diglossia, *Word* 15/2, 325–340.
- Цукут 2021: Слађана Цукут, Акцентатски дублетизам четворосложних придјева на Радио-телевизији Републике Српске, *Филолог* XII, Бања Лука, 380–397.
- Чопа 2021: Миљана Чопа, Језичка анксиозност код говорника косовско-ресавског дијалекта у контакту са стандардним идиомом, *Зборник Мајице српске за филологију и лингвистику* LXIV/1, Нови Сад, 115–130.

Miljana B. Čopa

THE DISTRIBUTION OF FALLING ACCENTS IN SPEECH
OF TV ANNOUNCERS ON RTV POMORAVLJE

S u m m a r y

The research was undertaken to investigate the distribution of falling accents in the speech of the TV announcers of RTV Pomoravlje from Čuprija. The corpus presents 20 recordings of short news programs produced by this television. We approached the analysis by looking at the examples from the collected corpus in certain phonetic positions according to which the results of the Neo-Štokavian transmission are analyzed in the case of falling accents after an unaccented short vowel. The results of the research show that the distribution of falling accents in the speech of the locally prestigious urban-regional realization of the standard language in the speech of the TV announcers of RTV Pomoravlje is characterized, above all, by the old transmission, and the result is the Neo-Štokavian place where the short falling accent is realized. Certain specificities have also been recorded, such as typical deviations from the prescribed norm in the distribution of falling accents outside the initial syllable, which are widespread and known to the linguistic sense of speakers of the modern Serbian language. The distribution of falling accents on RTV Pomoravlje deviates from the prescribed norm of the standard Serbian language, but a tendency to fit into the patterns prescribed by the norm was observed in the speech of announcers. The research results indicate that there is no particular difference between the contemporary standard Serbian language and its locally prestigious urban-regional variant in the media from the area of the Kosovo-Resava dialect. These results can be useful for research in urban dialectology, as well as for descriptions of the contemporary state of the standard Serbian language.

Keywords: standard Serbian Language, Kosovo-Resava dialect, accentual norm, falling accents, distribution.